

ॐ

1 • हमारे पथप्रदर्शक

सर्वभूतहितप्रदीपिका, अद्वैतामृतवर्षिणी गीता

गीता न केवलं युद्धभूमेः उपदेशरूपा, अपि तु
सम्पूर्णजीवनस्य दार्शनिकनकाशरूपिणी ।

३ मिनट हिन्दी

ज्योति शुक्ला, रूपल शुक्ला, कविता वर्मा

कार्यक्रमसमन्वयिकाः, लर्नर्गीता

“सर्वभूतहितेरेताः” – अयं श्लोकः अस्माकं सेवायाः सूत्ररूपेण प्रतिष्ठितः । यः साधकः केवलं स्वहितं पश्यति, सः सीमितं लाभमेव प्राप्नोति; यः पुनः सर्वेषां हितं पश्यति, तस्य साधना विश्वव्यापिनी भवति । उपनिषत् अपि स्पष्टं ब्रूते –

“यमेवैष वृणुते तेन लभ्यः” (कठोपनिषद् १.२.२३ / मुण्डकोपनिषद् ३.२.३) अर्थात् — सः यं चिनोति स एव इदं कार्यं कर्तुं शक्नोति ।

गीताज्ञानं न केवलं पुस्तकपठनस्य परिणामः, न च बौद्धिकचर्चायाः विषयः; अपि तु तस्यैव सौभाग्यम्, यं ईश्वरः स्वयमेव निमित्तीकुरुते । अस्माकं भाग्यम् एतदेव, यत् प्रभुः अस्मान् अस्य कार्यस्य निमित्तीकृतवान् । गीता न केवलं युद्धभूमेः उपदेशरूपा, अपि तु सम्पूर्णजीवनस्य दार्शनिकनकाशरूपिणी ।

धर्मे स्थैर्यम्, कर्तव्ये निष्ठा, चित्ते प्रसन्नता, दुःखसुखयोः समत्वम्, ईश्वरस्मरणे अनवरतता – एतानि सूत्राणि गीता प्रददाति । महापुरुषमुखैः अपि गीता महिमना वर्णिता । भक्तिरसपारगः सन्तश्रेष्ठः ज्ञानेश्वरमहाराजः गीतायाः भावार्थदीपिकां “भावार्थदीपिका” (ज्ञानेश्वरी) इति नाम्ना रचयामास । ते अवदन् –

“गीता तु भगवतः प्रत्यक्षः श्वासः इति जीवने सर्वदुःखहरिणी ।”

स्वामी विवेकानन्दः अपि अवदत् –

“Geeta is the universal mother. Her doors are open to everyone.”

तेन गीता न केवलं हिन्दूनां, अपि तु सम्पूर्णमानवानां सार्वभौमः उपदेशः इति प्रतिपादितम् ।

महात्मागान्धीमहाभागः अपि स्वीयम् आत्मबलं गीतायाः श्लोकैः लब्धवान् ।

तेन उक्तम् –

“When doubts haunt me and disappointment stares me in the face,
I turn to the Bhagavad Geeta and find a verse that comforts me.”

लोकमान्यतिलकः अपि अवदत् –

“Geeta is my mother. When I am in distress, I take refuge in her bosom.”

तस्य “गीतारहस्ये” कर्मयोगस्य महिमा विशदीकृता । आधुनिकवैज्ञानिकानाम् अभिप्रायाः अनेकाः आधुनिकाः वैज्ञानिकाः अपि गीताशिक्षायाः गाम्भीर्यं प्रशंसितवन्तः ।

“अल्बर्ट आइंस्टीन” नामकः दार्शनिकः गीतायाः विचारैः प्रेरणां लब्धवान् ।

डॉ. ए.पी.जे. अब्दुलकलाम अवदत् –

“Geeta gives the best management principles, stress control and peace of mind.”

“ओपेनहाइमर” नामकः वैज्ञानिकः प्रथम-अणुबॉम्ब-परीक्षणे गीता-श्लोकं स्मरन् उक्तवान् –

“कालोऽस्मि लोकक्षयकृत् प्रवृद्धः” (गीता ११.३२) ।

एवं गीता न केवलं धार्मिकग्रन्थः, अपि तु विज्ञान, जीवन, नेतृत्वे च समानरूपेण आदरणीया अस्ति ।

भारतीयसंस्कृते: वैशिष्ट्यम्

भारतीयसंस्कृते: सारभूतं सिद्धान्तम् – “वसुधैव कुटुम्बकम्” (सम्पूर्णं विश्वं एकं कुटुम्बम्) ।

लर्नगीता-अभियानं एतस्मिन् एव सिद्धान्ते नूतनमायाम् दत्तवन् ।

कोविडकालीनआपत्तिं अवसरं कृत्वा वयं जगति प्रदर्शितवन्तः यत् भौगोलिकदूरीः किमपि न भवन्ति ।

लर्नगीता-अभियानम् एतस्य प्रत्यक्षं प्रमाणं जातम् – यत्र १८० राष्ट्रेषु १४ लक्षाधिकाः जनाः भेदं विना ज्ञानं लभन्ते । प्रातःचतुर्वादनात् आरभ्य रात्रिद्विवादनपर्यन्तं त्रयोदश (13) भाषासु प्रवर्तमानाः ३००० कक्ष्याः “वसुधैव कुटुम्बकम्” इत्यस्य भावनायाः साक्षात्काररूपेण दृश्यन्ते । विविधराष्ट्रेषु, विविधसंस्कृतिषु च स्थिताः जनाः, एकस्मिन् एव मञ्चे आगत्य गीता-अध्ययनं कुर्वन्ति । एवं गीतायाः कृपया एकः वैश्विकः परिवारः निर्मितः, यत्र सर्वे सदस्याः परस्परं स्नेहं सम्मानं च वहन्ति । अयं न केवलं ज्ञानप्रसारः, अपि तु सम्पूर्णमानवजातिं एकत्र कुर्वन् विराटः प्रयासः अस्ति । लर्नगीता इत्यस्य आदर्शः अस्य प्रत्यक्षसिद्धिः ।

अद्य अस्माकं संकल्पः —

“प्रतिगृहं गीता, प्रतिकरं गीता।”

यावत् गीतारसः प्रतिगृहं, प्रतिहृदयं, प्रतिजीवनं च न प्रवहति, तावत् अस्माकं प्रयत्नाः निरन्तरं प्रवर्तिष्यन्ते । गीतासंदेशः न केवलं धर्मोपदेशः, अपि तु विश्वस्य मङ्गलाय, सर्वभूतहिताय च आह्वानरूपः । यदि वयं सर्वे मिलित्वा एतद् दिव्यज्ञानं जीवनप्रवाहे आचरिष्यामः, तर्हि गीतामृतं सम्पूर्णमानवजातीम् आलोकयिष्यति । अतः अस्माकं प्रार्थना स्वाभाविका –

“आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतः” (ऋग्वेद १.८६.१)

यतः सर्वतः आगताः उत्तमानि चिन्तनानि अस्माकम् अन्तःकरणानि आलोकयन्तु । सर्वे वयं तानि आत्मसात्कृत्वा गीतामयविश्वस्य निर्माणाय संकल्पबद्धाः भवाम ।

“इति सम्”

जय श्रीकृष्ण!

ॐ